

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій

КРИМІНОЛОГІЯ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до семінарських занять для студентів
напряму підготовки 6.030401 «Правознавство»

Чернігів ЧНТУ 2015

ПЕРЕДМОВА

Кримінологія – комплексна наука, яка вивчає закономірності злочинності, особу злочинця, причини й умови злочинності, її окремі види, напрями та заходи запобігання їй. Як суспільна наука вона теоретично узагальнює і систематизує об'єктивні знання предмета, на основі аналізу даних кримінологічних досліджень описує та прогнозує розвиток його складових явищ.

Отримання кримінологією наукових знань про злочинність, особу злочинця, кримінальну детермінацію дає можливість забезпечити розробку та впровадження у практику боротьби зі злочинністю оптимальних заходів запобігання їй в Україні. За висловленням Вольтера, запобігання злочинності є справжньою юриспруденцією у цивільному суспільстві. Отже, кримінологія має свій предмет, систему та методику досліджень. Разом з тим, вона тісно пов'язана з філософськими, правовими, суспільними та правознавчими науками.

Навчальна дисципліна “Кримінологія” складається з Загальної й Особливої частин, в яких розглядаються теоретичні та прикладні питання науки. Загальна частина містить понятійний апарат кримінології (поняття злочинності, її природа, кількісно-якісні показники, особа злочинця, причини й умови злочинності і окремої злочинної поведінки, методики кримінологічних досліджень, теорія запобігання злочинності). Особлива частина кримінології присвячена кримінологічній характеристиці, особі злочинця, причинам, умовам та запобіганню окремим видам злочинних проявів, які поділяються за їх мотивацією, контингентом злочинців, локалізацією тощо).

Згідно із навчальним планом, крім лекційного курсу з “Кримінології”, передбачено семінарські заняття, що проводяться з метою контролю підготовки та оцінки рівня знань студентів, а також самостійна робота студентів.

Методичні вказівки підготовлені для студентів навчально – наукового інституту права і соціальних технологій Чернігівського національного технологічного університету напряму підготовки 6.03040101 “Правознавство“, спеціалізація “Господарське право“, відповідають програмі навчальної дисципліни “Кримінологія” та можуть використовуватись як для проведення семінарських занять, так і для самостійної роботи студентів

Метою даного навчально-методичного видання є сприяння формуванню у студентів ННІ права і соціальних технологій Чернігівського національного технологічного університету навичок самостійної навчальної, науково-дослідної й практичної роботи, а також допомога студентам в опрацюванні питань, які виносяться на семінарські заняття та самостійне вивчення дисципліни.

1. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “КРИМІНОЛОГІЯ”

„Кримінологія” – це вибіркова навчальна дисципліна, яка вивчається майбутніми фахівцями в галузі права та досліджує закономірності і механізми виникнення, розвитку та функціонування злочинності, як соціального явища, причини і умови злочинності та окремих видів злочинів, особу злочинця та потерпілого, напрями, методи і заходи запобігання злочинним проявам.

Метою даного курсу є формування у студентів системи знань про соціальну сутність і детермінацію злочинності та її злочинних проявів (насиленої, корисливої, корупційної, організованої, рецидивної, професійної злочинності, злочинності неповнолітніх і молоді, необережної злочинності та ін.), основні напрями превентивної діяльності державних органів, установ і громадських організацій, систему заходів, які ними розробляються і реалізуються відповідності до чинного законодавства України, спрямованих на попередження вчинення злочинів, захист прав та законних інтересів громадян.

Завданнями вивчення дисципліни є:

- ознайомлення з теоретичними засадами, основними категоріями та етапами розвитку кримінології;
- вивчення сутності та природи злочинності, характерних особливостей і тенденцій її розвитку в сучасних умовах, причин злочинності, її окремих видів та конкретних злочинів.
- практичне засвоєння навичок організації конкретних кримінологічних досліджень та розробки заходів попередження окремих видів злочинів.

1.1 Тематичний план навчальної дисципліни “Кримінологія” Змістовний модуль I.

Загальнотеоретичні засади кримінології

Тема 1. Поняття, предмет, завдання та система кримінології.

Загальна характеристика кримінології: поняття, предмет, завдання та функції. Кримінологія як загальнотеоретична наука та навчальна дисципліна. Соціологічний і правовий аспекти кримінології.

Місце кримінології у системі юридичних та інших наук. Взаємодія з кримінальним правом, кримінальним процесом, криміналістикою, кримінально-виконавчим правом. Використання в кримінології даних кримінально-правової та інших галузей статистики. Зв'язок кримінології з іншими юридичними науками: цивільним, сімейним, адміністративним, трудовим правом. Зв'язок кримінології із суспільними та природничими науками: філософією, економікою, соціологією, демографією, психологією, генетикою, судовою статистикою та іншими науками.

Система кримінології. Поняття та загальна характеристика Загальної та Особливої частин кримінології.

Поняття методології кримінології та методики кримінологічного дослідження. Загальна характеристика методів кримінології. Філософський діалектичний метод – основа методології кримінологічної науки. Загальнонаукові методи кримінологічного дослідження: аналіз, синтез, логічний, порівняльний, історичний, системно-структурний та інші методи. Міжгалузеві методи кримінологічного дослідження. Характеристика соціологічних, психологічних та статистичних методів.

Історія розвитку та сучасний стан кримінології. Становлення та розвиток кримінології як науки у ХІХ ст. Розвиток кримінології в Україні на початку ХХ століття. Причини та наслідки припинення кримінологічних досліджень в середині 30-х років та їх відновлення в кінці 50-х років ХХ століття. Характеристика кримінологічної науки в Україні в період з 1960 року по 1990 рік. Головні здобутки вітчизняної кримінологічної науки за вказаний період. Сучасний стан кримінологічної науки в Україні, проблеми та перспективи її розвитку.

Тема 2. Феномен злочинності. Причини та умови скоєння окремого злочину.

Поняття злочинності. Розвиток наукових позицій щодо розуміння сутності та природи злочинності. Співвідношення понять “злочин” і “злочинність”.

Соціальний та правовий характер злочинності, як її основні ознаки. Відносна масовість, історична мінливість та стійкість злочинності. Основні форми злочинності. Тенденції розвитку злочинності в Україні в сучасний період.

Характеристика показників злочинності. Якісно-кількісні показники: рівень, структура, динаміка злочинності. Коефіцієнти злочинності. Питома вага окремих видів злочинності у структурі злочинності. Підстави структурування злочинності. Зміст та джерела статистичної інформації. Науково-практична мета аналізу рівня, структури та динаміки злочинності для кримінологічних досліджень.

Географія злочинності. Особливості якісних та кількісних показників за регіональною ознакою. Фактори, що обумовлюють особливості стану та розвитку злочинності в різних регіонах країни.

Латентна злочинність. Поняття та види. Причини латентності злочинності, методи її виявлення. Рівні латентності окремих видів злочинів.

Поняття причин та умов конкретного злочину. Механізм злочинної поведінки: поняття та основні структурні частини. Види механізму злочинної поведінки. Умови формування криміногенної спрямованості

особистості та їх роль у вчиненні злочину. Криміногенний вплив на особу соціального мікро- та макросередовища. Поняття та роль конкретної життєвої ситуації у формуванні мотиву і мети злочину та реалізації рішення вчинити злочин.

Тема 3. Кримінологічне вчення про злочинця.

Поняття особистості злочинця. Співвідношення понять “людина”, “особа” та “особистість”.

Завдання, значення та межі вивчення особистості злочинця. Індивідуальний, груповий та загально соціальний рівні кримінологічного вивчення особистості злочинця.

Соціологічний та біологічний (антропологічний) напрямки вивчення особистості злочинця. Характеристика окремих наукових концепцій. Загальні закономірності формування криміногенної спрямованості особистості. Структура особистості злочинця. Кримінологічна характеристика особистості злочинця за окремими ознаками. Соціально-демографічна характеристика особистості злочинця. Характеристика особистості злочинця за соціально-рольовими ознаками. Морально-психологічні ознаки особистості злочинця. Характеристика особистості злочинця за кримінально-правовими ознаками.

Типологія особистості злочинця і класифікація злочинців. Критерії класифікації та підстави типологізації злочинців. Практичне значення типологізації та класифікації злочинців.

Тема 4. Попередження злочинності (профілактика).

Поняття, мета та принципи попередження (профілактики) злочинності. Поняття попередження (профілактики) злочинності. Співвідношення понять „попередження злочинів”, „протидія злочинності”, „запобігання злочинності”, „профілактика злочинів”, „припинення злочинів”, „боротьба зі злочинністю”. Мета, завдання та рівні попередження злочинності. Принципи здійснення превентивної діяльності. Організаційні та правові засади попередження злочинності.

Система суб'єктів та система заходів протидії злочинності. Загальна характеристика системи суб'єктів протидії злочинності. Види суб'єктів протидії злочинності: загальні та спеціальні суб'єкти. Характеристика превентивної діяльності окремих суб'єктів протидії злочинності. Правоохоронні органи в системі суб'єктів протидії злочинності. Класифікація суб'єктів за характером провідної функції, виконуваної ними у сфері протидії злочинності.

Класифікація заходів протидії злочинності: загальносоціальні та спеціально-кримінологічні заходи. Рання та безпосередня профілактика злочинів.

Тема 5. Кримінологічна характеристика жертви злочину. Роль віктимної поведінки у механізмі злочинної поведінки.

Кримінологічна віктимологія: поняття, предмет, завдання та функції. Місце віктимології у системі юридичних та інших наук. Виникнення та розвиток віктимології, як науки про жертву злочину.

Поняття та структура жертви злочину. Класифікація і типологія жертв злочину. Поведінка потерпілого від злочину та її характеристика.

Поняття та ознаки віктимності. Кримінологічне значення вивчення віктимності.

Поняття та ознаки кримінологічної віктимізації. Кількісні та якісні характеристики кримінологічної віктимізації.

Поняття детермінації віктимної поведінки. Механізм індивідуальної віктимної поведінки та його елементи. Класифікація детермінант віктимної поведінки.

Змістовний модуль II

Кримінологічна характеристика та попередження окремих видів злочинності

Тема 6. Кримінологічна характеристика та попередження насильницьких злочинів.

Кримінологічна характеристика насильницької злочинності. Поняття та структура насильницької злочинності. Суспільна небезпека насильницької злочинності.

Рівень, структура та динаміка насильницьких злочинів і хуліганства. Кримінологічна характеристика умисних вбивств, тілесних ушкоджень, хуліганства і згвалтувань. Побутові насильницькі злочини.

Кримінологічна характеристика осіб, що вчинюють насильницькі злочини. Класифікація та основні типи насильницьких злочинців. Причини насильницької злочинності і хуліганства.

Мотивація насильницьких злочинів. Міжособистісні конфлікти як причина насильницької злочинності. Види конфліктів. Криміногенна роль пияцтва та наркоманії.

Протидія насильницьким злочинам і хуліганству. Суб'єкти та система заходів протидії насильницькій злочинності та хуліганства. Профілактика побутових конфліктів.

Тема 7. Кримінологічна характеристика та попередження корисливої злочинності.

Кримінологічна характеристика корисливої злочинності. Поняття та суспільна небезпечність корисливої злочинності. Структура насильницької злочинності. Стан та тенденції розвитку корисливої злочинності в Україні. Латентність корисливої злочинності.

Причини та умови корисливої злочинності. Кримінологічна характеристика особи корисливого злочинця. Протидія корисливій злочинності. Загально-соціальне та спеціально-кримінологічне попередження корисливої злочинності. Система заходів та система суб'єктів протидії корисливій злочинності.

Тема 8. Кримінологічна характеристика та попередження організованої злочинності.

Кримінологічна характеристика організованої злочинності. Поняття та основні ознаки організованої злочинності. Відмінність організованої від групової злочинності. Кримінологічна характеристика організованих злочинних угруповань.

Суспільна небезпека організованої злочинності. Стан та тенденції розвитку організованої злочинності в Україні. Латентність організованої злочинності.

Особливості детермінації організованої злочинності. Зв'язок організованої злочинності з корупцією та тіньовою економікою.

Кримінологічна характеристика особи керівника та учасника організованого злочинного угруповання. Кримінальний професіоналізм як характерна риса учасника організованого злочинного угруповання.

Протидія організованій злочинності. Організаційні та правові засади боротьби із організованою злочинністю. Загальносоціальні та спеціально-кримінологічні заходи протидії організованій злочинності. Зарубіжний досвід боротьби з організованою злочинністю.

Тема 9. Кримінологічна характеристика жіночої злочинності

Кримінологічна характеристика жіночої злочинності. Поняття та основні ознаки жіночої злочинності.

Особливості детермінації жіночої злочинності. Особа жінки – злочинця, специфіка формування.

Загально-соціальне та спеціально-кримінологічне попередження жіночої злочинності.

Тема 10. Кримінологічна характеристика та попередження професійної та рецидивної злочинності.

Кримінологічна характеристика рецидивної та професійної злочинності. Поняття, структура, стан та тенденції рецидивної

злочинності, її причини та умови. Кримінологічна характеристика особистості рецидивіста. Протидія рецидивній злочинності. Суб'єкти протидії рецидивній злочинності. Загально-соціальні заходи та спеціально-кримінологічні заходи протидії рецидивній злочинності. Поняття професійної злочинності структура, стан та тенденції професійної злочинності в Україні.

1.2 Розподіл обсягу години з дисципліни за темами, формами вивчення та контролю

Загальний обсяг годин навчальної дисципліни – 60, з них 20 годин –

Таблиця 1.1 Структура навчальної дисципліни

Структура навчальної дисципліни					
Назви змістових модулів і тем		Кількість годин для денної форми навчання			
		Всього	У тому числі		
			Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Загальнотеоретичні засади кримінології					
1	Поняття, предмет, завдання та система кримінології.	4	2	2	2
2	Феномен злочинності. Причини та умови скоєння окремого злочину.	2	2	0	4
3	Кримінологічне вчення про злочинця.	4	2	2	2
4	Попередження злочинності (профілактика).	2	2	0	4
5	Кримінологічна характеристика жертви злочину. Роль віктимної поведінки у механізмі злочинної поведінки.	2	2	0	4
Разом за змістовим модулем		14	10	4	16

Продовження таблиці 1.1

Змістовий модуль 2. Кримінологічна характеристика та попередження окремих видів злочинності					
6	Кримінологічна характеристика та попередження насильницьких злочинів.	4	2	2	2
7	Кримінологічна характеристика та попередження корисливої злочинності.	4	2	2	2
8	Кримінологічна характеристика та попередження організованої злочинності.	4	2	2	2
9	Кримінологічна характеристика жіночої злочинності	2	2	0	4
10	Кримінологічна характеристика попередження професійної та рецидивної злочинності.	2	2	0	4
Разом за змістовим модулем		16	10	6	14
Усього годин за дисципліну		30	20	10	30

1.3 Методи поточного та підсумкового атестаційного контролю з дисципліни “Кримінологія”

Поточний контроль проводиться шляхом спілкування із студентами під час лекцій, семінарських занять та консультацій, опитувань студентів під час захисту індивідуальних робіт, тестування, опитування студентів з питань, що виносяться на самостійне опрацювання.

Після завершення вивчення змістових модулів наприкінці семестру проводиться контрольна робота. Варіанти завдань до контрольної роботи знаходяться в пакеті документів на дисципліну.

Бали, які набрані студентом під час поточного контролю, дораховуються до модульних оцінок.

Підсумковий контроль включає модульний та семестровий контроль. Модульний контроль проводиться у вигляді письмової відповіді.

Семестровий контроль за результатами вивчення дисципліни проводиться в останній атестаційний тиждень семестру (сесію) шляхом зваженого додавання результатів модульного контролю та постановки підсумкової оцінки до екзаменаційної відомості.

Таблиця 1.2 Види робіт та розподіл балів, які отримує студент

№	Вид роботи	Кількість балів за семестр
1.	Робота на семінарському занятті	0-40
2.	Письмові роботи за результатами модульного контролю	0-30
3.	Індивідуальна робота студента	0-20
4	Підсумкова контрольна робота (одна в семестр)	0-10
	Кількість балів, яку студент може отримати на семестровому за різні види роботи враховуючи кількість семінарських та лекційних занять	0-100

Примітка: кількість та види робіт, що підлягають оцінюванню, залежить від обсягу лекційних та семінарських годин у семестрі і визначаються викладачем.

Пояснення видів робіт та вимоги до їх оцінювання

1. Робота на семінарському занятті

Усне опитування - включає в себе опитування за будь-яким питанням, винесеним на семінарське заняття (за вибором викладача), відповідь на питання інших студентів, запитання студентів до інших студентів, відповідей інших студентів, відповідь на питання для повторення (з тем, що було вивчено раніше), відповіді на контрольні питання з теми семінарського заняття.

Максимальна кількість балів може бути виставлена студентам, підготовленим до відповідей на усі питання теми.

Оцінюючи відповідь, викладач керується такими критеріями, як: правильність відповідей на питання, повнота і конкретність відповіді, ступінь використання наукових і нормативних джерел, уміння пов'язати теорію з практикою, логіка і аргументованість викладу думок, культура мови.

Письмове опитування на семінарі проводиться на початку кожного заняття (5-10) хвилин. Викликаються 4-6 студентів, які повинні дати відповіді на запитання, запропоновані викладачем на його розсуд. Це можуть бути питання як теми даного семінарського заняття, так і з попередніх тем.

Метою проведення письмового опитування є перевірка студентів до семінарського заняття та вміння змістовно та коротко викласти окремі питання теми.

Оцінюючи відповідь, викладач керується такими критеріями: повнота, правильність та стислість відповіді, логіка і аргументованість викладу думок.

Вирішення тестових завдань проводиться на початку кожного семінарського заняття (5-10) хвилин. Викладачем також викликаються 4-6 студентів, які повинні дати відповіді на тестові запитання запропоновані викладачем.

Обговорення індивідуальних робіт студентів (есе, реферування наукової літератури чи пошуку додаткової літератури) проводиться в ході семінарського заняття.

2. Письмова робота за результатами модульного контролю

Відповідно до програми навчальної дисципліни викладач проводить дві письмових роботи за результати вивчення кожного змістового модуля. Кожна письмова робота може включати теоретичні питання, тестові та практичне завдання. Питання письмової роботи охоплюють всі теми відповідного змістового модуля. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за результатами однієї письмової роботи становить 10 балів.

3. Індивідуальна робота студента

Есе (реферат). Викладачем визначаються проблемні теми для есе, пропонується дослідити їх та викласти власне бачення на проблему.

Відповідно есе варто писати від руки, а не друкувати на комп'ютері, щоб запобігти запозиченням з системи Internet.

Критерієм оцінки есе є такі його параметри: виразно сформульована проблема; обґрунтування її актуальності; короткий огляд літературних джерел та поглядів різних (кількох) авторів на суть проблеми; логічна послідовність та аргументованість викладу змісту есе; наявність власної (авторської) позиції; пов'язаність змісту есе із сучасними українськими реаліями (практичними чи теоретичними); наявність висновку і посилань на джерела.

Обсяг реферату не повинен перевищувати 5-7 сторінок. Після перевірки викладачем робота підлягає захисту перед аудиторією протягом 5 хвилин. Студент повинен відповідати на запитання інших студентів та викладача. Ці відповіді зараховуються при визначенні кількості балів.

Пошук наукової літератури за певною темою

Викладачем пропонується теми за курсом або його частиною, на які студенти мають в бібліотеці та в мережі Internet підібрати відповідну літературу. Така робота може виконуватись як усіма студентами, такі окремими студентами як індивідуальна робота.

4. Підсумкова контрольна робота проводиться одна в семестр за результатами вивчення всіх змістових модулів.

Вона включає у себе теоретичні питання та тестові завдання. В завдання контрольної роботи можуть включатися питання з тем, вивчення яких не виносились на семінарські заняття, а також питання, які передбачені планом для самостійного вивчення.

Про проведення підсумкової роботи студенти попереджаються не менш як за тиждень. З переліком тем, питання з яких буде винесено на контрольну роботу, студенти теж ознайомлюються завчасно.

Після перевірки контрольної роботи та оголошення її результатів студентам надається можливість ознайомитись з власними роботами та завданнями для них, і при необхідності оспорити результати контрольної роботи.

2 ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарські заняття є ефективною формою організації навчання у вищому навчальному закладі, з якими органічно поєднуються лекції. Така форма заняття відіграє важливу роль у вивченні дисципліни “Кримінологія”, оскільки:

- стимулює регулярне вивчення студентами першоджерел та іншої літератури, а також матеріалів лекційного курсу;
- закріплює знання, отримані студентами на лекції та під час самостійної роботи;
- дозволяє студентам перевірити правильність раніше отриманих знань, вичленувати в них найбільш важливе, істотне;
- формує навички самостійного мислення, усного виступу з теоретичних питань, привчаючи студентів вільно оперувати термінологією, основними поняттями і категоріями;
- дає можливість поєднати теоретичні знання із практичними навичками;
- надає можливість викладачу систематично контролювати рівень самостійної роботи студентів над навчальним матеріалом, ступінь їх уважності на лекціях.

Робота на семінарському занятті включає:

- усні опитування студентів, обговорення питань передбачених планом семінарських занять;
- коротке письмове опитування студентів з основних питань теми та вирішення тестових завдань;
- обговорення доповідей з питань, що пропонуються для самостійного вивчення студентами.

Самостійна робота є основним способом оволодіння студентом матеріалу у вільний від обов’язкових занять час, але її зміст визначається робочою програмою, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача.

Самостійна робота студента з дисципліни “Юридична психологія” включає:

- поглиблене вивчення питань з кожної теми, враховуючи і ті, що виносяться на обговорення на семінарському занятті;
- пошук та аналіз додаткової рекомендованої літератури для виконання індивідуальних завдань;
- есе (реферат);
- реферування наукової літератури.

Змістовний модуль І.

Загальнотеоретичні засади кримінології

Семінарське заняття 1

Тема 1. Поняття, предмет, завдання та система кримінології.

1. Загальна характеристика кримінології: поняття, предмет, завдання та функції.
2. Місце кримінології у системі юридичних та інших наук. Взаємодія з суспільними та природничими науками.
3. Система кримінології. Поняття та загальна характеристика Загальної та Особливої частин кримінології.
4. Поняття методології кримінології та методики кримінологічного дослідження. Загальна характеристика методів кримінології.
5. Історія розвитку та сучасний стан кримінології.
6. Сучасний стан кримінологічної науки в Україні, проблеми та перспективи її розвитку.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

1. Характеристика загальнонаукових та міжгалузевих методів кримінологічного дослідження.
2. Використання в кримінології даних кримінально-правової та інших галузей статистики.
3. Характеристика кримінологічної науки в Україні в період з 1960 року по 1990 рік. Головні здобутки вітчизняної кримінологічної науки за вказаний період.

Теми есе (рефератів)

1. Кримінологія як загальнотеоретична наука та навчальна дисципліна. Особливості використання знань з юридичної психології у професійній діяльності правознавця.
2. Становлення та розвиток кримінології як науки у ХІХ ст.
3. Причини та наслідки припинення кримінологічних досліджень в середині 30-х років та їх відновлення в кінці 50-х років ХХ століття.

Рекомендована література

1. Александров Ю.В., Гель А.П., Семаков Г.С. Кримінологія: Курс лекцій. – К.: МАУП, 2002. – 296 с.
2. Джужа О.М., Моїсеєв Є.М., Василевич В.В. Кримінологія — Альбом схем Загальна і Особлива частини: Навч. пос. – К.: НАВСУ, 2000.
3. Джужа О.М., Моїсеєв Є.М., Василевич В.В. Стислий словник

- кримінологічних термінів: Навч. пос. – К., 2000.
4. Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика. У 3-х кн. Кн. 1. Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки.– К.: Ін Юре, 2007. – 424 с.
 5. Зелінский А.Ф. Кримінологія: Курс лекцій. — Харьков. – 1996. – 175 с.
 6. Іванов Ю.Ф. Кримінологія: Навч. посіб. Ю.Ф.Іванов, О.М.Джужа. МВС України, НАВСУ. – К.: Вид-во Паливода А.В., 2006. – 261 с.
 7. Коваленко О.И., Филонов В.П. – Курс лекцій по криминологии и профилактике преступности. – Донецк, 1995.- 591 с.
 8. Криминология: Для учебных заведений МВД Украины Под ред. В.Г.Лихолоба и В.П.Филонова, Киев-Донецк. – 1997. – 397 с.
 9. Кримінологія і профілактика злочинів: Курс лекцій у 2-х частинах. Особлива частина Александров Ю.В., Гаврилишин А.П., Джужа О.М. та ін. – Київ. – Українська академія внутрішніх справ, 2000. - 171 с
 - 10.Кримінологія: Загальна та Особлива частини І.М. Даньшин, В.В. Голіна, О.Г. Кальман, О.В. Лисодед; За ред. І.М. Даньшина. – Харків: Право, 2003. – 352 с.
 - 11.Кримінологія: Навч.-метод. посіб. С.І.Нежурбіда, А.В.Шевчук, Г.П.Жаровська та ін. – Чернівці: Рута, 2004. – 79 с.
 - 12.Кримінологія: Навч. посіб. О.М.Джужа, В.В.Василевич, Ю.Ф.Іванов та ін. За заг. ред. О.М.Джужи. – К.: Прецедент, 2004. – 207 с.
 - 13.Курс кримінології: Загальна частина: Підручник: У 2 кн. О. М. Джужа, П. П. Михайленко, О. Г. Кулик та ін.; За заг. ред. О.М. Джужи. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 352 с.
 - 14.Курс кримінології: Особлива частина: Підручник: У 2 кн. О. М. Джужа, П. П. Михайленко, О. Г. Кулик та ін.; За заг. ред. О.М. Джужи. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 480 с.
 - 15.Кримінологія: Навч. посіб. Михайлов О.Є. – К., 2012. – 565 с.
 - 16.Кальман А.Г., Христюк І.А. Краткий словарь криминологическо-статистических терминов, — Харьков, 1998.- 48 с. . Лисодед О.В. Бібліографічний довідник з кримінології 1992-2002 За ред. О.Г.Кальмана. – Х.: ТОВ „Одіссей”, 2003. – 128 с.

Семінарське заняття 2

Тема 3. Кримінологічне вчення про злочинця.

1. Поняття особистості злочинця. Співвідношення понять “людина”, “особа” та “особистість”.
2. Завдання, значення та межі вивчення особистості злочинця. Індивідуальний, груповий та загально соціальний рівні кримінологічного вивчення особистості злочинця.

3. Соціологічний та біологічний (антропологічний) напрямки вивчення особистості злочинця.

4. Типологія особистості злочинця і класифікація злочинців. Критерії класифікації та підстави типологізації злочинців.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

1. Загальні закономірності формування криміногенної спрямованості особистості.
2. Структура особистості злочинця.
3. Механізм злочинної поведінки: поняття та основні структурні частини.

Теми есе (рефератів)

1. Акцентуація характеру та її вплив на криміногенність особи.
2. Соціально-демографічна характеристика особистості злочинця.
3. Основні наукові підходи до типологізації злочинної особистості.

Рекомендована література

1. Антонян Ю.М. Преступник как предмет криминологического изучения. Вопр. борьбы с преступностью.- М., 1981. – Вып.34.- С.38-46.
2. Антонян Ю.М., Бородин С.В. Преступность и психические аномалии. — М.: Наука, 1987. — 208 с.
3. Антонян Ю.М. Феномен зависимого преступника Ю.М.Антонян, О.В.Леонова, Б.В.Шостакович. — М.: Аспект Пресс, 2007. – 189 с.
4. Антонян Ю. М., Еникеев М. И., Эминов В. Е. Психология преступника и расследования преступлений. — М.: Юрист, 1996. — 336 с.
5. Валуйська М.Ю. Основні принципові засади, що становлять підґрунтя для усунення морально-психологічних чинників злочинності Проблеми законності. – 2005. – Вип.74. – С.103-108.
6. Влияние социальных условий на преступность: Сб. науч. тр. Под ред. И.М.Гальперина. – М., 1983 – 123 с.
7. Гаврилишин А.П., Джужа А.Н. Преступность и ее основные характеристики: Лекция. – К., 1993
8. Даньшин І.М. Методологія і методи кримінологічної науки. Методологічні проблеми правової науки: матеріали міжн. наук. конф. Харків, 13-14 грудня 2002 р.. – Х., 2003. – С. 292-295.
9. Даньшин І.М. Усталені форми злочинності: кримінологічний нарис І.М.Даньшин. – Х.: Акта, 2002. – 147 с.
10. Закалюк А.П. Актуальні методологічні проблеми української кримінологічної науки Вісник АпрН України. – 2003. — № 2-3. – С.633-656.
11. Кузнецова Н.Ф. Преступление и преступность.- М.,1969.- С.171-231.

12. Маноха О.Є. Методологічна функція кримінології: Монографія. – К., 2006. – 195 с.
13. Литвак О. Злочинність, її причини та профілактика, — Київ: Україна, 1997.- 167 с.
14. Туляков В.А. Виктимология. Социальные и криминологические проблемы В.А.Туляков. – Одесса: Юр.лит., 2000. – 335 с.
15. Туркевич І.К. Злочинність: Навчальний посібник. — К., 1999. – 138 с.
16. Шепеленко Л.А. Преступность как система: попытка критического анализа Луганский гос. ун-т внутр. дел. – Луганск, 2006. – 93 с.

Змістовний модуль II

Кримінологічна характеристика та попередження окремих видів злочинності

Семінарське заняття 3

Тема 6. Кримінологічна характеристика та попередження насильницьких злочинів

1. Поняття та структура насильницької злочинності. Кримінологічна характеристика насильницької злочинності.
2. Рівень, структура та динаміка насильницьких злочинів.
3. Кримінологічна характеристика осіб, що вчинюють насильницькі злочини. Класифікація та основні типи насильницьких злочинців.
4. Причини та умови, що детермінують насильницьку злочинність.
5. Протидія насильницьким злочинам і хуліганству. Суб'єкти та система заходів протидії насильницькій злочинності та хуліганства.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

1. Мотивація насильницьких злочинів.
2. Кримінологічна характеристика умисних вбивств, тілесних ушкоджень, хуліганства і зґвалтувань.
3. Міжособистісні конфлікти як причина насильницької злочинності. Види конфліктів.
4. Криміногенна роль пияцтва та наркоманії.

Теми есе (рефератів)

1. Основні напрями діяльності правоохоронних органів України у попередженні насильницьких злочинів.
2. Соціал-дарвінізм та його значення для пояснення агресивної поведінки.

3. Теорія біхевіоризму та її значення попередження насильницької злочинності неповнолітніх.

4. Проблема міжнародного тероризму в контексті насильницької злочинності.

5. Нормативна основа попередження насильницької злочинності.

Рекомендована література

1. Декларация основных принципов правосудия для жертв преступлений и злоупотребления властью от 29 ноября 1985 г. // www.zakon.rada.gov.ua.
2. О возмещении вреда жертвам насильственных преступлений: Конвенция Совета Европы от 24 ноября 1983 г. // www.zakon.rada.gov.ua.
3. Про попередження насильства в сім'ї: Закон України від 15 листопада 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 10. – Ст. 70.
4. Про соціальну адаптацію осіб, які відбували покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 6. – Ст. 39.
5. Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей: Закон України // www.zakon.rada.gov.ua.
6. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 2 від 07.02.2003 р. «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи» // <http://zakon.rada.gov.ua>.
7. Абельцев С. Н. Личность преступника и проблемы криминального насилия. – М.: Юнити-Дана, Закон и право, 2000.
8. Антонян Ю. М. Преступления, совершаемые с особой жестокостью // Государство и право. – 1992. – № 9. – С. 62-70.
9. Бандурка А. М., Зелинский А. Ф. Вандализм. – Харків: Основа, 1996.
10. Валуйська М. Ю. Кримінологічна характеристика особистості злочинців, що вчинили умисні вбивства при обтяжуючих обставинах: автореф. дис. канд. юрид. наук, 12.00.08. – Харків, 2002.
11. Волосевич В. М., Крижанівський А. Ф. Маргінальна правосвідомість і злочинність // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. – 1997. – № 1. – С. 40-42.
12. Гаухман Л. Д. Насилие как средство совершения преступления. – М., 1974.
13. Голіна В. В. Попередження тяжких насильницьких злочинів проти життя та здоров'я особи. – Харків, 1997.
14. Головкін Б. М. Конкретна життєва ситуація та її роль при вчиненні умисних вбивств і тяжких тілесних ушкоджень у сімейнопобутовій сфері // Криміногенная ситуация на юге Украины: особенности и проблемы сдерживания: Сб. научн. статей / Под ред. М. Ф. Орзиха, В. Н. Дремина. – Библиотека журнала «Юридический вестник». – Одесса: Фенікс, 2003. – С. 47-56.
15. Дремін В. Н. Маргинальная личность: проблемы самоидентификации и насилия в семье / Вісник Одеського інституту внутрішніх справ.—№

2,1999.

16. Дре́мин В. Н. Насилие в механизме криминализации общества // Актуальні проблеми політики (збірник наукових праць) – Одеса: Фенікс, 2006. – № 29. – С. 532-537.
17. Дре́мин В. Н. Криминальный террор в социальном механизме воспроизводства преступности // Социально-правовые аспекты терроризма. Колл. монография под ред. доц. Черкеса М. Е.— Одеса: Феникс, 2003. – С. 193-212.
18. Дре́мин В. Н. Социально-психологический механизм воспроизводства терроризма // Актуальні проблеми держави та права. – 2000. – № 8. – С. 78-83.
19. Зелинский А. Ф. О сознаваемое и неосознаваемое в преступном поведении. — Харьков: Вища школа, 1986.
20. Зелинская Н. А. Интернациональный терроризм и «террористический интернационал» // Актуальні проблеми держави та права: зб. наук. праць. – Вип. 8.– Одеса, 2000. – С. 98-104.
21. Кудрявцев В. С. Конфликт и насильственное преступление: Социально-психологические исследования причинно-следственных связей. – М., 1991.
22. Кудрявцев И. А., Ратинова Н. А. Криминальная агрессия (экспертная типология и судебно-психологическая оценка). – М.: Изд-во МГУ, 2000.
23. Литвак О. М. Про кримінальну агресію та її витоки // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. – 2000. – № 2.
24. Сердюк П. П. Пропаганда насильства і жорстокості як фактор насильницької та організованої злочинності // Криміногенная ситуация на юге Украины: особенности и проблемы сдерживания: сб. научн. статей / Под ред. М. Ф. Орзиха, В. Н. Дремина. – Библиотека журнала «Юридический вестник». – Одеса: ФЕНИКС, 2003. – С.167-176.
25. Серийные сексуальные преступления. Учебное пособие / Под ред. Ю. М. Антоняна. – М.: Изд-во «Щит-М», 2000.

Семінарське заняття 4

Тема 7. Кримінологічна характеристика та попередження корисливої злочинності.

1. Визначення загальнокримінальної корисливої злочинності та її основні ознаки.

2. Кримінологічні показники та порівняльний аналіз загальнокримінальної корисливої злочинності в Україні (2000 – 2014 роки): рівень, структура, динаміка, географія.

3. Кримінологічна характеристика осіб, які вчиняють загальнокримінальні корисливі злочини. Психологічна характеристика користі як властивості особи злочинця.

4. Основні напрямки, рівні та зміст протидії загально кримінальній корисливій злочинності.

5. Компетенція спеціальних суб`єктів протидії загальнокримінальній корисливій злочинності.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

1. Віктимологічні фактори детермінації загальнокримінальних корисливих злочинів.

2. Особливості особи, яка вчиняє загальнокримінальні корисливі злочини.

3. Психічні відхилення корисливих злочинців.

Теми есе (рефератів)

1. Макрорівневий аспект детермінації загальнокримінальної корисливої злочинності в контексті процесів маргіналізації (культурологічні особливості середовища; соціально-економічні умови життя населення; політична дестабілізація).

2. Загальна характеристика системи попередження загальнокримінальної корисливої злочинності в Україні; основні суб`єкти попередження загальнокримінальної корисливої злочинності та їх компетенція.

3. Перспективні напрямки вдосконалення системи попередження насильницької злочинності в Україні (альтернативні засоби розв'язання кримінальних конфліктів на корисливому підґрунті).

Рекомендована література

1. Про судову практику у справах про злочини проти власності: Постанова Пленуму Верховного Суду України № 10 від 06.11.2009 р. // <http://zakon.rada.gov.ua>.

2. Актуальные проблемы криминологии и криминальной психологии: сб. науч. статей / Под ред. М. Ф. Орзиха, В. Н. Дрёмина. – Библиотека журнала «Юридический вестник». – Одесса: Феникс, 2007.

3. Алексеев А. И., Герасимов С. И., Сухарев А. Я. Криминологическая профилактика: теория, опыт, проблемы. – М.: Норма, 2001.

4. Волков Б. С. Мотивы преступлений. – Казань: Изд-во КГУ, 1982.

5. Волосевич В. М., Крижанівський А. Ф. Маргінальна правосвідомість і злочинність // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. – 1997. – № 1. – С. 40-42.

6. Дрёмин В. Н. Безработица как фактор воспроизводства преступности // Актуальные проблемы держави та права. – 2000. – № 9. – С. 77-82.

7. Зелінський А. Ф. Мотив та мета корисливих злочинів // Радянське право. — 1990. — № 8.

8. Зелінський А. Ф . Корысть: опыт криминологического и психологического анализа // Государство и право. – 1993. – № 3.
9. Зелінський А. Ф . Кримінальна психологія. Научно-практическое издание. – К.: Юринком Интер, 1999.
10. Зелінський А. Ф ., Коржанський М. Й. Корислива злочинна діяльність. – К.: Генеза, 1998.
11. Игошев К. Е. Типология личности преступника и мотивация преступного поведения. – Горький, 1974.
12. Миненок М. Г., Миненок Д. М. Корысть. Криминологические и уголовно-правовые проблемы. – СПб: Изд-во «Юридический центр Пресс», 2001.
13. Даньшин И. Н., Голина В. В и др. Предупреждение хищений государственного и общественного имущества. – Х.: Вища школа, 1988.
14. Серебрякова В. А., Зырянов В. Н. Корыстные преступления, совершаемые женщинами. – М., 1990.
15. Туляков В. А. Виктимология: социальные и криминологические проблемы. – Одесса: Юрид. лит-ра, 2000.
16. Шиян В. Корыстная женская преступность и её предупреждение // Професионал. – 2004. – № 4. – С. 27-34.
17. Шоткинов С. А. К вопросу о мотивации корыстной женской преступности // Государство и право. – 2004. – № 9. – С. 105-109.

Семінарське заняття 5

Тема 8. Кримінологічна характеристика та попередження організованої злочинності.

1. Наукове та нормативне визначення організованої злочинної діяльності.
2. Види, ознаки, структура організованих злочинних угруповань та організованої злочинної діяльності.
3. Фактори організованої злочинності: національний та глобальний рівні.
4. Соціально-психологічна основа формування та функціонування організованих злочинних угруповань.
5. Насильство та корупція як методи організованої злочинності.
6. Транснаціональна організована злочинність: визначення, ознаки, криминологічна характеристика.
7. Міжнародне співробітництво у протидії організованій злочинності.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

1. Соціально-психологічна основа формування та функціонування організованих злочинних угруповань.
2. Стратегія та напрямки протидії організованій злочинності в Україні: правова основа, суб'єкти та заходи.

3. Кримінально-правові заходи боротьби з організованою злочинністю: аналіз КК України.

4. Міжнародно-правові документи у сфері протидії транснаціональній організованій злочинності.

Теми есе (рефератів)

1. Бандитизм як вид організованої злочинної діяльності.
2. Соціальна база організованої злочинності.
3. Зарубіжна практика протидії організованій злочинності.
4. Організована злочинність та легальна економіка: проблеми взаємодії на сучасному етапі.
5. Транснаціональна злочинність: загальна характеристика.

Рекомендована література

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності. Прийнята резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї від 15 листопада 2000 року // <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30 червня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 35. – Ст. 358.
3. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23.12.2005 № 13 «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями» // <http://www.rada.gov.ua>.
4. Аркуша Л. И. Выявление и расследование организованной преступной деятельности при наличии коррумпированных связей. – Одесса: Одесская национальная юридическая академия, 2003. – 207 с.
5. Голіна В. В. Кримінологічні та кримінально-правові проблеми боротьби з бандитизмом: соціально-правове та кримінологічне дослідження. Монографія. – Х., Регіон-інформ, 2004. – 212 с.
6. Головина Г. В. Личность участника организованной преступной деятельности // Следователь. – 2004. – № 1. – С. 40-42.
7. Долгова А. И. Преступность, её организованность и криминальное общество. – М., 2003.
8. Долгова А. И. Организованная преступность, терроризм и коррупция: тенденции и совершенствование борьбы с ними // Организованная преступность, терроризм, коррупция в их проявлениях и борьба с ними. – М., 2005. – С. 3-25.
9. Долженков О. Ф. Складові інфраструктури організованої злочинності // Інформаційне забезпечення протидії організованій злочинності / Збірник наукових статей / За ред. М. П. О рзіха, В. М. Дрьоміна. – Бібліотека журналу «Юридичний вісник». – Одеса: Фенікс, 2003.

10. Дрёмин В. Н. Уголовный терроризм как фактор организованной преступности // В сборнике научных трудов: «Юридична освіта і права держава». — Одеса, 1997. — С. 219—224.
11. Дрёмин В. Н. Преступность и её организованные формы как социальная практика // Інформаційне забезпечення протидії організованій злочинності / Збірник наукових статей / За ред. М. П. Орзіха, В. М. Дрьоміна. — Бібліотека журналу «Юридичний вісник». — Одеса: Фенікс, 2003. — С. 12-25.
12. Єфремов С. Організована злочинна діяльність як кримінально-правова проблема // Прокуратура. Людина. Держава. — № 12. — 2005. — С. 75-81.
13. Єфремов С. Організованість у злочинності та рівні організованої злочинності // Право України. — 2003. — № 1. — С. 59-63.
14. Закалюк А. П. Нормативне визначення організованої злочинної діяльності: теоретичне та практичне значення // Боротьба з організованою злочинністю та корупцією (теорія і практика) — № 4.
15. Збірник наукових праць Харківського Центру по вивченню організованої злочинності спільно з Американським Університетом у Вашингтоні / Голов. ред. В. В. Сташис. — Вип. 2. — Х.: Право, 2001. — 168 с.
16. Информационное обеспечение противодействия организованной преступности (сборник научных статей). Под ред. М. Ф. Орзиха, В. Н. Дрёмина. — Одесса: Фенікс, 2003.
17. Коррупция: региональные и отраслевые тенденции (сборник научных статей) / Под ред. М. Ф. Орзиха, В. Н. Дрёмина / Библиотека журнала «Юридический вестник». — Одесса: Фенікс, 2003.
18. Маркив И. Организованная преступность: ее анализ и современное состояние // Право України. — 2004. — № 6. — С. 54-56.
19. Орловская Н. А. К вопросу о возможностях законодательного определения организованной преступности // Правовые проблемы противодействия организованной преступности: сб. науч. статей / Под ред. М. Ф. Орзиха, В. Н. Дрёмина. — Библиотека журнала «Юридический вестник». — Одесса: Фенікс, 2005. — С. 215-222.
20. Орбець К. Криміногенні фактори організованої злочинності в Україні // Підприємництво, господарство і право. — 2005. — № 2. — С. 51-54.
21. Ущатовський В. Ф. Організовані злочинні угруповання та їх ознаки // Бюлетень Міністерства юстиції України. — 2006. — № 11. — С. 104-110.
22. Хавронюк М. І. Кримінально-правові засоби протидії організованій злочинній діяльності: досвід зарубіжних країн і законодавчі пропозиції для України // Кримінальне право України. — 2006. — № 1.

3 ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ НА ЗАЛІК

1. Кримінологія як наука. Зв'язок кримінології з філософськими, юридичними, психологічними та іншими науками.
2. Об'єкт і предмет та принципи кримінології.
3. Система та структура кримінології, її теоретичні та практичні завдання.
4. Історія та основні етапи розвитку кримінології. Розвиток юридичної кримінології в Україні.
5. Характеристика основних напрямів сучасної кримінології.
6. Поняття і особливості методології в кримінології. Класифікація методів кримінології.
7. Злочинність, як соціально-правове явище.
8. Стан, структура і динаміка злочинності в Україні.
9. Поняття “злочинець”. Соціальне та біологічне в особі злочинця.
10. Кримінологічна характеристика особи, яка скоїла злочин (об'єктивні та суб'єктивні характеристики).
11. Типологія і класифікація злочинців.
12. Причини та умови злочинності в Україні.
13. Причини та умови скоєння конкретного злочину.
14. Механізм скоєння конкретного злочину, його етапи.
15. Мотивація злочинного поведіння.
16. Класифікація причин та умов злочинності.
17. Віктимологія та її наукова основа.
18. Поняття потерпілого. Класифікація потерпілих від злочину.
19. Конкретна життєва ситуація, її значення у віктимології.
20. Поняття попередження злочинності і його стадії.
21. Класифікація попереджувальних заходів.
22. Суб'єкти попереджувальної діяльності.
23. Інформаційне забезпечення і координація попередження злочинів.
24. Кримінологічне прогнозування, його види.

25. Методи, функції, принципи кримінологічного прогнозування.
26. Поняття, ознаки й види насильницьких злочинів.
27. Кримінологічна характеристика насильницької злочинності.
28. Причини та умови насильницької злочинності.
29. Профілактика насильницьких злочинів.
30. Поняття та кримінологічна характеристика загально-кримінальної корисливої злочинності.
31. Причини й умови корисливої злочинності.
32. Запобігання корисливим злочинам.
33. Компетенція спеціальних суб'єктів протидії загальнокримінальній корисливій злочинності.
34. Структура особистості злочинця.
35. Кримінологічна характеристика необережної злочинності.
36. Характеристика осіб, що вчиняють необережні злочини.
37. Причини та умови, що обумовлюють необережну злочинність.
38. Основні напрямки запобігання необережним злочинам.
39. Кримінологічна характеристика жіночої злочинності.
40. Детермінанти жіночої злочинності.
41. Профілактика злочинів, вчинених жінками.
42. Кримінологічна характеристика злочинності неповнолітніх.
43. Причини і умови формування протиправних груп неповнолітніх. Особливості їх організації, структури та мотивації злочинної діяльності.
44. Особливості детермінації злочинної поведінки неповнолітніх.
45. Запобігання злочинам неповнолітніх.
46. Поняття і кримінологічна характеристика організованої злочинності.
47. Детермінація організованої злочинності.
48. Протидія організованій злочинності.
49. Поняття і ознаки професійної злочинності.
50. Кримінологічна характеристика особи необережного злочинця.

51. Фактори, причини та умови професійної злочинності.
52. Попередження професійної злочинності.
53. Поняття і кримінологічна характеристика рецидивної злочинності.
54. Попередження рецидивної злочинності.
55. Кримінологічна характеристика особистості рецидивіста, типологія.
56. Причини і умови рецидивної злочинності.
57. Боротьба з рецидивною злочинністю.
58. Поняття та основні ознаки економічної злочинності.
59. Кримінологічна характеристика економічної злочинності.
60. Кримінологічна характеристика екологічної злочинності.